

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ: ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΑΝΑΨΥΧΗ – ΟΙΚΟΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Β.¹, και ΖΑΡΑΣ Α.¹

¹ Γυμνάσιο Φερών, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Έβρου
e-mail: vaspapa@sch.gr και apozaras@in.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές της περιβαλλοντικής ομάδας του Γυμνασίου Φερών με την συνδρομή του Πανεπιστημίου Αιγαίου ασχολήθηκαν με το θέμα του οικο-αγροτουρισμού κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2005-2006. Σκοπός του προγράμματος ήταν να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τις δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής τους μέσα από προγράμματα οικοτουρισμού και αγροτουρισμού. Αρχικά αναλύθηκαν στους μαθητές βασικές έννοιες που θα απασχολούσαν την ομάδα όπως: εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ενεργητική αναψυχή αειφορία, μαζικός τουρισμός, οικοτουρισμός και αγροτουρισμός. Στη συνέχεια κλήθηκαν ειδικοί να μας παρουσιάσουν τις δραστηριότητες που ήδη πραγματοποιούνται στην περιοχή σε σχέση με τις δύο αυτές μορφές τουρισμού και τα μελλοντικά σχέδια ανάπτυξης της. Με τη βοήθεια του Διαδικτύου ξεναγηθήκαμε σε περιοχές της Ελλάδας, πρότυπα ήπιας, ισόρροπης οικοαγροτουριστικής ανάπτυξης. Πραγματοποιήσαμε επισκέψεις γνωριμίας σε αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς γυναικών του νομού μας, εκπαιδευτικές εκδρομές στο Εθνολογικό μουσείο Θράκης, στο Κ.Π.Ε. Παρανεστίου, στους οικοτουριστικούς ξενώνες του βιότοπου της Δαδιάς και «Θράσσας» Τυχερού και κοινή εκπαιδευτική δράση με το 2^ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας. Για την προβολή, τέλος, των στόχων του προγράμματος και την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της περιοχής σε θέματα οικοτουρισμού οργανώσαμε συνέντευξη στον ραδιοφωνικό σταθμό «Sferikos FM» και στον τηλεοπτικό σταθμό «Θράκηnet» ενώ παρουσιάσαμε τη δουλειά μας στους μαθητές του σχολείου και στους γονείς τους σε ειδική ημερίδα που διοργανώθηκε στο σχολείο. Ως τελικό αποτέλεσμα διατυπώσαμε προτάσεις για την οικο-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής και σχεδιάσαμε οικο-αγροτουριστικό χάρτη του Νομού.

PAPADOPOYLOY V.¹, and ZARAS A.¹

¹ 1st High school of Feres, Secondary Education of Evros
e-mail: vaspapa@sch.gr and apozaras@in.gr

ABSTRACT

The students of Ferres High School environmental group, aided by the University of Aegean were involved in eco-agrotourism during the 2005-6 school year. Aim of this program was to help students realize the development prospects of their region through ecotourism and agrotourism programs. Initially, students were introduced to concepts essential to the group, such as: alternative tourism, active recreation, sustainability, mass tourism, ecotourism and agrotourism. Then, specialists presented us with the activities already organized in the region regarding these two tourism forms and future development planning. Assisted by the Internet, we were guided to different parts of Greece, models of balanced eco-agrotouristic development. We toured several agrotouristic women's Unions in our region and we went on field trips to the Ethnological Thrace Museum, the EEC of Paranesti, Dadia and "Thrassa" Tihero ecotouristic guest houses, accompanied by the 2nd Orestiada High School. To promote our program's aims and to raise local people's awareness of ecotourism, we gave an interview to "Sferikos FM" and "ThrakiNet" TV

Channel and we presented our project to the students and parents of our school in a specially organized gala. In the end, we expressed our suggestions on the eco-agrotouristic development of the region and we drew an eco-agrotouristic map of Evros Prefecture.

Λέξεις κλειδιά: εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αειφορία, μαζικός τουρισμός, πλεονεκτήματα εναλλακτικού τουρισμού, ενεργητική αναψυχή οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, , προτάσεις για την οικοτουριστική και αγροτουριστική ανάπτυξη.

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

☉ Σύγχρονες τάσεις στροφής του τουρισμού από τον κλασικό μαζικό τουρισμό προς περισσότερο ενεργητικές μορφές αναψυχής, σε περιοχές (κυρίως ορεινές και ημιορεινές) με ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον.

☉ Μεγάλη επιθυμία των μαθητών να ασχοληθούν με το θέμα, επιθυμία η οποία εκφράστηκε και με την μεγάλη αποδοχή που είχε η πρόταση του συγκεκριμένου θέματος από την παιδαγωγική ομάδα (στην πρώτη συνάντησή μας δεν είχαν κανέναν ενδοιασμό να επιλέξουν **με ψηφοφορία** το συγκεκριμένο θέμα ανάμεσα στα άλλα δύο που τους υποβλήθηκαν για το νερό και για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)..

☉ Η ανάγκη ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας σε θέματα διαχείρισης του περιβάλλοντος προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης.

☉ Η εγγύτητα από τη σχολική ομάδα οικοσυστημάτων που είναι από τους δημοφιλέστερους οικοτουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα (Δάσος Δαδιάς –Λευκίμης – Σουφλίου και Δέλτα του Έβρου).

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως :

Γνωστικοί :

- Να γνωρίσουν οι μαθητές και να μάθουν για τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού.
- Να αντιληφθούν τις έννοιες του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού.
- Να γνωρίσουν περιοχές που αποτελούν πρότυπα οικοτουριστικής και αγροτουριστικής ανάπτυξης μέσα από βιβλιογραφία, διαδικτύου, ντοκιμαντέρ.
- Να καταγράψουν τις δραστηριότητες που αφορούν τις δυο αυτές μορφές τουρισμού στο εγγύς περιβάλλον του δήμου Φερών.
- Να μάθουν τη διαδικασία παραγωγής αγροτουριστικών προϊόντων από μέλη αγροτουριστικών συνεταιρισμών.
- Να διατυπώσουν και να καταγράψουν προτάσεις.
- Να αποκτήσουν ικανότητα να συνεργάζονται με φορείς για την ενημέρωσή τους.
- Να γνωρίσουν την διαδικασία της ανταλλαγής απόψεων .

Συναισθηματικοί:

- Να εκτιμήσουν οι μαθητές την αξία και τη μοναδικότητα του οικοσυστήματος της περιοχής τους ώστε να το φροντίζουν και να το προστατεύουν αύριο ως ενεργοί πολίτες.
- Να συνειδητοποιήσουν τη μεγάλη ανάγκη του ανθρώπου να επιστρέψει στη φύση, στην περιφέρεια για να ανακαλύψει ξανά τη χαμένη ποιότητα της ζωής του.
- Να καλλιεργήσουν κριτική στάση πάνω στο δίπολο παρέμβαση του ανθρώπου και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη – προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και αειφορική ανάπτυξη.
- Να βιώσουν στιγμές ξεκούρασης, διασκέδασης και ψυχικής ανάτασης κοντά σε περιοχές φυσικού κάλλους ώστε να ξεφύγουν για λίγο από το άγχος των μαθημάτων.

Ψυχοκινητικοί:

- Να βελτιώσουν τη συνεργατική τους ικανότητα μέσα από την ομαδική εργασία είτε για συλλογή πληροφοριών είτε για κατασκευή χειροτεχνιών.
- Να ασκηθούν σωματικά μέσα από την ενεργητική αναψυχή και τις δράσεις στα πλαίσια των εκπαιδευτικών επισκέψεων του προγράμματος και
- Να εμπλακούν στη διαδικασία οργάνωσης συνεντεύξεων με μέλη συνεταιρισμών και τοπικούς φορείς.

Ιστορικοί:

- Να γνωρίσουν μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου που μπορούν να ενταχθούν σε προγράμματα οικότουρισμού με στόχο την προβολή της πόλης των Φερών (π.χ. Παναγία Κοσμοσώτρη, Βυζαντινό υδραγωγείο κλπ.)

Κοινωνικοί :

- Να δημιουργήσουν νέους φίλους μέσα από τη συνεργασία με το 2^ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας.

Γλωσσικοί:

- Εξοικείωση με άγνωστες έννοιες (πχ. Ιαματικός τουρισμός, αειφορία κλπ.)

Αυτομορφωτικοί:

- Χρήση βιβλιοθήκης, Τύπου, διαδικτύου κλπ.

Στάσεις ζωής

- Να καλλιεργήσουν κριτική και δημιουργική σκέψη και να αναπτύξουν κώδικα αξιών και συμπεριφοράς απέναντι στον εαυτό τους , στην ομάδα και στο περιβάλλον.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η μεθοδολογία του προγράμματος στηρίχθηκε στη **μέθοδο project** . Επιλέχθηκε γιατί δίνει τη δυνατότητα για οργανωμένη δράση, ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στις δράσεις - στην εύρεση πληροφοριών - στη σύνταξη ερωτηματολογίων , αξιοποιεί την προσωπική συμβολή στην εξεύρεση λύσεων και εξασφαλίζει πραγματικές κοινωνικές σχέσεις μέσα στα πλαίσια τις μάθησης. Έτσι λοιπόν:

- § Συγκροτήθηκε η περιβαλλοντική ομάδα.
- § Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί και μαθητές αποφάσισαν από κοινού για το θέμα του προγράμματος.
- § Ανακοινώθηκε στο σύλλογο των καθηγητών η επιθυμία για την εφαρμογή του προγράμματος.
- § Ενημερώθηκαν οι γονείς και κηδεμόνες .
- § Έγινε η αποσαφήνιση χαρακτηριστικών εννοιών, χρήσιμων για την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.
- § Χωρίστηκαν οι μαθητές σε ομάδες που εργάστηκαν προς την κατεύθυνση άντλησης πληροφοριών για περιοχές στην Ελλάδα με οικότουριστικό ενδιαφέρον και εκπόνησης εργασιών (κατασκευή οικότουριστικού χάρτη του Νομού Έβρου, ενημερωτικού φυλλαδίου με τους στόχους και τις δράσεις του προγράμματος και αφίσας).
- § Πραγματοποιήθηκε ομιλία από ειδικό για θέματα οικότουρισμού και αγροτουρισμού
- § Οργανώθηκε συνέντευξη με την πρώην αντιδήμαρχο Φερών
- § Μεθοδεύτηκαν επισκέψεις σε συνεταιρισμούς γυναικών ώστε να γνωρίσουν τα παιδιά τις δραστηριότητές τους και να δοκιμάσουν τα προϊόντα που παράγουν και
- § πραγματοποιήθηκαν δράσεις εκπαιδευτικές με επισκέψεις σε μουσεία, οικότουριστικούς ξενώνες, Κ.Π.Ε. και περιοχές απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς (Δάσος Δαδιάς, Θρακικά Τέμπε ποταμού Νέστου).

- § Έγινε μαγνητοφώνηση, φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση των δραστηριοτήτων
- § Καταβλήθηκε τέλος προσπάθεια διατύπωσης συγκεκριμένων και υλοποιήσιμων προτάσεων προς τις τοπικές αρχές για την ανάπτυξη του οικοαγροτουρισμού ενώ η δράση της ομάδας προβλήθηκε μέσα από εκπομπή σε τοπικό ραδιοφωνικό και τηλεοπτικό σταθμό.
- § Πραγματοποιήθηκε ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος όπου προβλήθηκαν οι δραστηριότητες της ομάδας, παρουσιάστηκαν οι προτάσεις των παιδιών για τον τόπο τους, έγινε έκθεση φωτογραφίας και έντυπου υλικού και έκθεση προϊόντων του τοπικού παραγωγικού συνεταιρισμού 'Εκάβη'.

- Χρήση ερωτηματολογίου

Συντάχθηκε με τη συνδρομή όλων των μαθητών ερωτηματολόγιο γνωριμίας με τα μέλη των αγροτουριστικών συνεταιρισμών γυναικών του Νομού μας τους οποίους επισκεφθήκαμε. Τα ερωτήματα τα οποία θέσαμε ήταν τα εξής: α) Πότε ιδρύθηκε ο συνεταιρισμός κι από πόσα μέλη αποτελείται; β) Για ποιους λόγους αποφάσισαν να ιδρύσουν τον συνεταιρισμό; γ) Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν στα πρώτα βήματά τους και ποια αντιμετωπίζουν τώρα; δ) Ποια προϊόντα παράγουν και με τι υλικά; ε) Τους ευχαριστεί αυτό που κάνουν και γιατί; στ) Υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης της επιχείρησής; ζ) Πώς διαφημίζουν την επιχείρησή τους; η) Συνεργάζονται και πώς με άλλους παρόμοιους συνεταιρισμούς;

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που έγιναν στα πλαίσια του προγράμματος ήταν :

■ Συγκέντρωση πληροφοριών μέσω Internet για περιοχές της Ελλάδας με ήπια, ισόρροπη οικοαγροτουριστική ανάπτυξη (λίμνη Πλαστήρα, λίμνη Κερκίνη, Θρακικά Τέμπη Νέστου) και αξιολόγησής τους συγκριτικά με τις δυνατότητες που υπάρχουν στην περιοχή μας.

■ Συνέντευξη με την πρώην αντιδήμαρχο Φερών κα Καμπαρμούση. Η κα Καμπαρμούση απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις που της υπέβαλαν τα παιδιά και τα διαφώτισε για αρκετά ζητήματα σχετικά με την οικοτουριστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής των Φερών. Τα ερωτήματα αυτά είχαν σχέση με: την πραγματοποίηση στο παρελθόν από τον δήμο προγραμμάτων οικοτουρισμού και αγροτουρισμού, την προβολή των αξιοθέατων της περιοχής στους χιλιάδες τουρίστες που την επισκέπτονται κάθε χρόνο, την προοπτική να χτιστούν τουριστικά καταλύματα στην πόλη των Φερών για να καλύψουν την ολοένα αυξανόμενη προσέλευση τουριστών κάθε καλοκαίρι κυρίως, την πιθανότητα πραγματοποίησης από το δήμο δραστηριοτήτων κοντά στο δέλτα του Έβρου ώστε να αναδειχθεί η ομορφιά του τοπίου, τα μελλοντικά σχέδια του δήμου προς την κατεύθυνση ενίσχυσης του οικοαγροτουριστικού ρεύματος.

■ Ομιλία στους μαθητές από τον Διευθυντή της «Δημοσυνεταιριστικής Α.Ε.» κο Κουζούκο Κωνσταντίνο ο οποίος ανέπτυξε το θέμα: «Τουρισμός και προστατευόμενες περιοχές». Η παρουσίαση περιλάμβανε τις παρακάτω ενότητες: α) πόσο σημαντική ως οικονομική δραστηριότητα είναι ο τουρισμός, β) νέα πρότυπα διακοπών-νέος τύπος τουρίστα: χαρακτηριστικά, γ) μορφές «εναλλακτικού τουρισμού», δ) οικοτουρισμός—αγροτουρισμός: πώς προέκυψαν και τι σημαίνουν, ε) αειφορία – αειφόρος τουρισμός: ορισμός, στ) οι 10 αρχές αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης σε προστατευόμενες περιοχές, ζ) αρνητικές συνέπειες μαζικού τουρισμού, η) υπέρ και κατά οικοτουρισμού-αγροτουρισμού, θ) οργάνωση μοντέλου οικοτουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής.

■ Εκπαιδευτικές εκδρομές:

α) στους οικοτουριστικούς ξενώνες «Θράσσας» στο Τυχερό Έβρου και βιότοπου Δαδιάς. Σκοπός των εκδρομών μας αυτών ήταν να δούμε από κοντά τις εγκαταστάσεις του οικοτουριστικού ξενώνα Δαδιάς, να ενημερωθούμε για τη βιωσιμότητα μιας τέτοιας επιχείρησης, τις υπηρεσίες που προσφέρει στους πολυάριθμους επισκέπτες της καθώς επίσης και τις επιλογές αναψυχής και διασκέδασης στην ευρύτερη περιοχή της Δαδιάς-Σουφλίου που έχει ένας τουρίστας αλλά και να

επισκεφθούμε τη ζεστή και φιλόξενη «Θράσσα», μια πρότυπη οικοτουριστική μονάδα, χτισμένη κοντά στη φύση, στις όχθες της τεχνητής λίμνης Τυχερού που σου προσφέρει ησυχία, χαλάρωση και ανάπαυση μακριά από την πολύβουη πόλη

β) στο Εθνολογικό μουσείο Θράκης – Αγγελική Γταννακίδου στην Αλεξανδρούπολη. Τα παιδιά, στα πλαίσια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του μουσείου, χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες καθεμιά από τις οποίες, με την καθοδήγηση/συντονισμό των εκπαιδευτριών, ασχολήθηκε με ένα προϊόν-πρώτη ύλη της θρακιώτικης γης. Η πρώτη ομάδα παρακολούθησε πρόγραμμα σχετικό με το κρασί, η δεύτερη ομάδα παρακολούθησε ένα ανάλογο πρόγραμμα σχετικό με την ελιά και η τρίτη ομάδα παρακολούθησε πρόγραμμα σχετικό με το μέλι. Όλα τα παιδιά παρακολούθησαν με μεγάλο ενδιαφέρον όλη τη διαδικασία κατεργασίας των προϊόντων αυτών που αποτελούν θεμελιώδη συστατικά της παραδοσιακής διατροφής, απαντήσανε στις ερωτήσεις που τους έκαναν οι εκπαιδευτριές τους και στο τέλος και οι τρεις ομάδες παρουσίασαν η μια στην άλλη τα αποτελέσματα της δουλειάς τους. Στο τέλος τα παιδιά και των τριών ομάδων είχαν τη δυνατότητα να παράγουν μέσα στο χώρο του μουσείου φαγητά με βάση τα υλικά στα οποία εκπαιδεύτηκαν νωρίτερα. Έτσι η μια ομάδα παρασκεύασε ελιόψωμο, η δεύτερη μουστοκούλουρα και η τρίτη παστέλι, πολύ γνωστά εδέσματα της θρακιώτικης κουζίνας, νηστίσιμα, με βάση την ελιά, το μούστο και το μέλι. Αμέσως μετά μεταβήκαμε στο κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων «Θεώνη» που αποτελεί ουσιαστικά συνέχεια του μουσείου. Εκεί μας περίμενε η κα Γιαννακίδου η οποία μας μίλησε για τη «Θεώνη», για τους λόγους που την έκαναν να δημιουργήσει αυτή τη ζεστή, φιλόξενη γωνιά όπου εκτίθεται ένα σημαντικό κομμάτι του θρακιώτικου πολιτισμού που έχει να κάνει με την παραδοσιακή διατροφή. Μας ξενάγησε στο κατάστημα και μας έδειξε όλα τα προϊόντα τα οποία διακρίνονται για την ποιότητά τους, τη γευστικότητά τους αλλά και την πρωτοτυπία τους: ζυμαρικά, καβουρμά, αλίπαστα, τουρσιά, λιαστές ντομάτες, λάδι, πετιμέζι, σπιτικές μαρμελάδες, συκομαΐδες, χαλβάδες, λικέρ, τσίπουρο, κρασί κα.

γ) στο Κ.Π.Ε. Παρανεστίου όπου παρακολουθήσαμε το πρόγραμμα του Κ.Π.Ε. Παρανεστίου με τίτλο «Ο κόσμος των φυτών και των ζώων της Παρανέστιας γης». Την δεύτερη μέρα της διήμερης εκδρομής μας στο Παρανέστι επισκεφθήκαμε το φράγμα του Θησαυρού με τη συνοδεία του γυμναστή-εκπαιδευτικού κου Δαλάκη Αντώνη, διευθυντή του γραφείου οικοτουρισμού και περιπέτειας «Nativus» από το οποίο οργανώθηκε το πρόγραμμα της εκδρομής μας. Όταν επιστρέψαμε στο Παρανέστι, πήραμε το τρένο κι απολαύσαμε την απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς διαδρομή Παρανέστι-Τοξότες, δίπλα στις όχθες του ποταμού Νέστου. Φτάνοντας στους Τοξότες συναντηθήκαμε με τον κο Δαλάκη ο οποίος είχε προετοιμάσει για χάρη μας, σ' ένα ειδικό περιβάλλον δίπλα στο ποτάμι, μια μικρή «οικολογική Ολυμπιάδα» που περιλάμβανε πέντε αγωνίσματα: πεζοπορία στο ονομαστό μονοπάτι των στενών του ποταμού Νέστου, mountain bike, τοξοβολία, σκοποβολή και ράφτιγκ. Όλα τα παιδιά, αφού επέστρεψαν από πορεία δύο περίπου χιλιομέτρων κατά μήκος του μονοπατιού που έχει δημιουργηθεί δίπλα στο Νέστο ώστε να μπορεί να θαυμάσει κανείς από κοντά τους μαιανδρισμούς του ποταμού, χωρίστηκαν σε δυο ομάδες, πέρασαν από όλα τα αθλήματα και δοκίμασαν τις ικανότητές τους.

δ) στο Σπήλαιο του Ν. Έβρου όπου συμμετείχαμε μαζί με το 2^ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας και τα κολλέγια BEYKENT της Αδριανούπολης και της Κωνσταντινούπολης σε εκδήλωση που συνδιοργανώθηκε από τη Νομαρχία Έβρου (επιτροπή Πολιτισμού, Τουρισμού και Νεολαίας) και το γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Δ/σης Δ/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Έβρου με τίτλο «ΕΒΡΟΣ: Οικοτουρισμός – Συνεργασία – Καλή γειτονία». Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης αυτής είχαμε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε στους επισήμους αλλά και στα άλλα σχολεία το πρόγραμμά μας.

■ Επισκέψεις σε αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς γυναικών του νομού μας. Τα μέλη των συνεταιρισμών με τα οποία συναντηθήκαμε μας παρουσίασαν ένα σύντομο ιστορικό ίδρυσης των συνεταιρισμών, μας εξέθεσαν τους λόγους για τους οποίους αποφάσισαν την ίδρυσή τους, μας εξομολογήθηκαν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν, απάντησαν πρόθυμα σε όλες μας τις ερωτήσεις και τέλος μας ξενάγησαν στους χώρους παραγωγής των προϊόντων που

παράγουν με αγνά χωριάτικα υλικά, χωρίς συντηρητικά, στο συσκευαστήριο και στο πωλητήριο. Οι γυναίκες μας τόνισαν ιδιαίτερα ότι κύριος στόχος των συνεταιρισμών τους είναι η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού καθώς και η εν γένει ανάπτυξη της περιοχής τους. Επισκεφθήκαμε διαδοχικά τον παραγωγικό συνεταιρισμό γυναικών Φερών «Εκάβη», τον γυναικείο αγροτουριστικό συνεταιρισμό Πέπλου «Ακρίτισσες» που βρίσκεται στους Κήπους, τον αντίστοιχο συνεταιρισμό γυναικών Δαδιάς «Η Γερακίνα» και τον συνεταιρισμό γυναικών «Γαία» στο Σπήλαιο, στο Βόρειο Έβρο.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1. Δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου που ανέφερε συνοπτικά τα προβλήματα που υπάρχουν στην περιοχή και συμβουλές απλής συμπεριφοράς για περηγητές καθώς και προβολή εναλλακτικών μορφών τουρισμού που προσφέρει η περιοχή. Το φυλλάδιο αυτό μοιράστηκε στους μαθητές του σχολείου, στους γονείς τους, στις τοπικές αρχές (Δήμος Φερών) και στο κέντρο ενημέρωσης για το Δέλτα του Έβρου.
2. Δημιουργία Χάρτη του Ν. Έβρου που ενημερώνει για οικοαγροτουριστικά μονοπάτια και προορισμούς.
3. Δημιουργία από τους μαθητές της αφίσας του προγράμματος.
4. Ημερίδα παρουσίασης της εργασίας της περιβαλλοντικής ομάδας στην αίθουσα τελετών του σχολείου.
5. Πραγματοποίηση εκπομπής στον τοπικό ραδιοφωνικό σταθμό «Sferikos FM» και στον τηλεοπτικό σταθμό «Θράκηnet» για την προβολή στην τοπική κοινωνία του προγράμματος και τη μετάδοση μηνυμάτων από τα παιδιά για την οικο-αγροτουρισμό.
6. Δημοσιοποίηση των θέσεων μας και των προτάσεων με τη βοήθεια του τοπικού τύπου (δημοσίευση σχετικού κειμένου στη μηνιαία εφημερίδα της οικολογικής Εταιρείας Έβρου, σε τοπική εφημερίδα των Φερών και στην ετήσια έκδοση – λεύκωμα του σχολείου).

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια

➤ Αρχική αξιολόγηση (Διερεύνηση): Σταθμισμένο ερωτηματολόγιο. Ο κάθε μαθητής κατέγραψε τις προσδοκίες ή τις επιφυλάξεις του σχετικά με το πρόγραμμα. Έτσι μπόρεσε στο τέλος του προγράμματος να αποτιμήσει ατομικά το τι του πρόσφερε η συμμετοχή του σ' αυτό. Επίσης πρότειναν τρόπους δράσης και ανέφεραν τυχόν δεξιότητες που έχουν και θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

➤ Διαμορφωτική Αξιολόγηση Αλληλοενημέρωση των ομάδων. Ομαδικές συναντήσεις και παρουσιάσεις των εργασιών. Κάθε ομάδα κλήθηκε μετά από κάθε δράση να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της εργασίας που ανέλαβε. Μπορέσαμε με αυτόν τον τρόπο να ελέγξουμε την πρόοδο του προγράμματος αλλά ταυτόχρονα να εμπλέξουμε όλους τους μαθητές των ομάδων έτσι ώστε να υπάρχει ανταλλαγή απόψεων και ιδεών. Η ολομέλεια, μετά από κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα, είχε τη δυνατότητα, με συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, να αξιολογήσει την εμπειρία και τις γνώσεις που αποκτήθηκαν. Επίσης κρατήθηκε ημερολόγιο δράσεων.

➤ Τελική αξιολόγηση Στο στάδιο αυτό συντάχθηκε και αξιολογήθηκε ερωτηματολόγιο. Διαμορφώθηκε ερωτηματολόγιο που μας δόθηκε απάντηση για την πραγμάτωση των στόχων του προγράμματος και των προσδοκιών των μαθητών, τη λειτουργικότητα της οργάνωσης, την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού, την συνεργασία των μαθητών με τους καθηγητές, την δική τους συμμετοχή στο πρόγραμμα και την γνώμη τους για τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Έτσι οι μαθητές βίωσαν καλύτερα ότι άσχετα με τις όποιες προσδοκίες είχαν στην αρχή, μπορούν μέσα από οργανωμένη δουλειά και συνεργασία με τους συμμαθητές τους να πετύχουν τους στόχους τους ακόμη κι αν αυτοί είναι υψηλοί.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εκτιμούμε ότι η προσπάθεια αυτή είχε θετικό αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία τουλάχιστον στο επίπεδο της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης των κατοίκων σε θέματα που τους αφορούν άμεσα (πχ. Οι οικοαγροτουριστικές προοπτικές της περιοχής). Κάτι τέτοιο, άλλωστε, αποδείχθηκε στην πράξη από την πολύ μεγάλη ανταπόκριση που είχε στην τοπική κοινωνία η ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 18 Μαΐου 2006 στην αίθουσα τελετών του Σχολείου. Η ενεργητική εμπλοκή μέρους της κοινωνίας (εδώ των μαθητών του Γυμνασίου Φερών) αποτελεί ένα παράδειγμα ότι η παθητική στάση και η μοιρολατρία δεν έχουν θέση σε θέματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος και η ανάπτυξη, θέματα που ζητούν ενεργητικές παρεμβάσεις και δεν αποτελούν απλά «υποχρεώσεις» των κρατικών φορέων ή κάποιων οικολογικών ομάδων. Καθότι η περιοχή είναι αγροτική και οι κάτοικοι έχουν ως επί το πλείστον χαμηλό εισόδημα, η προοπτική της ανάπτυξης του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού, για να βρουν απασχόληση οι νέοι της περιοχής, θα βοηθήσει στον περιορισμό του φαινομένου της αστυφιλίας και την παραμονή του πιο ζωντανού, ενεργητικού και δραστήριου κυττάρου κάθε τοπικής κοινωνίας στον τόπο όπου γεννήθηκε.

Οι μαθητές διατύπωσαν ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (ειδικά για το Δήμο Φερών) :

- **Επιμόρφωση του πληθυσμού** της περιοχής για δραστηριότητες διαφόρων μορφών «εναλλακτικού τουρισμού»
- **Κατασκευή** τόσο από το Δήμο , όσο και από ιδιώτες , **καταλυμάτων** με σεβασμό στο περιβάλλον και πρόνοια για την προβολή της τοπικής αρχιτεκτονικής, που θα μπορούν να φιλοξενήσουν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών.
- **οργάνωση και την φροντίδα του Δημόσιου χώρου,**
- **Διοργάνωση εκπαιδευτικών εκδρομών**
- **Διαμόρφωση επισκέψιμου αγροκτήματος** με πρόβλεψη υποδομής (π.χ. εστιατόριο το οποίο θα προσφέρει φαγητά της τοπικής κουζίνας μαγειρεμένα με βιολογικές πρώτες ύλες, ιππασία , τοξοβολία, σκοποβολή, γκολφ κλπ.)
- **Δημιουργία κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης** που θα εδρεύει στην πόλη των Φερών . Η Ίδρυσή του θα αναδείξει την ιδιαιτερότητα και την σημασία του υδροβιότοπου του Δέλτα του Έβρου, θα γίνει πόλος έλξης τουριστών – μαθητών – εκπαιδευτικών και θα συμβάλλει στην τόνωση της οικονομίας της περιοχής. Επίσης **παράλληλη λειτουργία και Μουσείου Ορνιθοπανίδας** θα προβάλλει την χλωρίδα και την πανίδα της προστατευμένης από τη συνθήκη Ramsar περιοχής.

Τις προτάσεις αυτές τις κοινοποίησαν στο Δήμο και στους κατοίκους κατά την ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος και σαν σχόλιο από τον ίδιο τον Δήμαρχο θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ενστερνίστηκε τις προτάσεις τους και ανέφερε ότι είναι μέσα στα μεσοπρόθεσμα σχέδια του είναι πολλά από αυτά που προτείνουν οι μαθητές.

Οι μαθητές ΣΧΕΔΙΑΣΑΝ οικο-αγροτουριστικό χάρτη του Ν. Έβρου που μοιράστηκε σε τοπικούς φορείς (Δήμο, Σχολεία, Δημόσιες Υπηρεσίες) , όπου διαφαίνονται οι έδρες των οικοτουριστικών και αγροτουριστικών συνεταιρισμών, αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία, αξιόλογοι φυσικοί προορισμοί (υδροβιότοποι, προστατευμένες περιοχές) και προτείνονται περιηγητικές διαδρομές κ.ά.

Οι μαθητές ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΑΝ ενημερωτικό φυλλάδιο (τρίπτυχο) που διανεμήθηκε στους κατοίκους του Δήμου Φερών, τους καθηγητές του Γυμνασίου, τους γονείς των μαθητών , τους προσκεκλημένους της ημερίδας παρουσίασης του προγράμματος, και τους μαθητές του 2^{ου} Γυμνασίου Ορεστιάδος. Το εν λόγω φυλλάδιο περιείχε τους ορισμούς του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού, τις δραστηριότητες της ομάδας, τις αρχές που διέπουν τις δύο αυτές μορφές εναλλακτικού τουρισμού, τα αξιοθέατα της περιοχής και **τις προτάσεις των παιδιών για τον τόπο τους**

Δημιουργήθηκε CD-ROM που περικλείει τις δραστηριότητες της ομάδας και έγινε δημοσιοποίηση του προγράμματος μέσα από την διαμορφούμενη ιστοσελίδα του σχολείου.

Ως τελικά συμπεράσματα του προγράμματος θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι

Η ανάδειξη και προβολή από πλευράς φορέων και επιχειρήσεων , στοιχείων που συνθέτουν και χαρακτηρίζουν μία περιοχή, όπως:

- Βιότοποι,
- Ορεινοί όγκοι,
- Προστατευόμενες περιοχές
- Παράδοση
- Πολιτισμός
- Ιστορία και ιστορικές προσωπικότητες
- Αρχαιολογικοί χώροι
- Φυσικές ομορφιές που εναλλάσσονται
- Χωριά με ιδιαίτερο αναλλοίωτο τοπικό χρώμα
- Μοναστήρια -Εκκλησίες
- Μνημεία της φύσης
- Γεωθερμία –Ιαματικές πηγές
- Μουσεία
- Γαστρονομία
- Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική
- Μοναδικά τοπικά προϊόντα

μπορούν να αποτελέσουν στοιχεία ενός μίγματος οικοτουριστικού και αγροτουριστικού προϊόντος μιας περιοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Χανδρινός – Γκούτνερ (1988) ,*Οι Βιότοποι του Έβρου, Δέλτα Έβρου, Δάσος Δαδιάς-Σουφλίου* Αθήνα
2. Τσιουρής – Γεράκης (1991),*Υγρότοποι της Ελλάδας* WWF Ελλάς, Θεσ/νίκη
3. Καλαϊτζίδης Δ- Ουζούνης Κ (1999), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Θεωρία και πράξη*, εκδόσεις Στανίδης , Ξάνθη
4. Γεωργόπουλος Α. , Τσαλίκης Ε., (1993), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Gutenberg, Αθήνα
5. Υπουργείο περιβάλλοντος χωροταξίας και δημοσίων έργων (2004), *Ελληνικές περιοχές και φορείς διαχείρισής τους Natura 2000* , Αθήνα, ORION
6. Υφαντής Σ-Stefano Generali, (2003), *‘Καθημερινή οικολογία’* Εκδόσεις Οικοτοπία,
7. Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Έντυπο, *Οι μυστικές διαδρομές του Έβρου*
8. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ροδόπης Έβρου , Έντυπο, *Βγείτε απ’τους δρόμους – εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Βορειοανατολική Ελλάδα .*
9. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού , Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής προβολής Δράμας, *Παρανέστιος Παράδεισος*, Οδηγός διαδρομών στην Παρανέστια Γη
10. Σημειώσεις Σεμιναρίου (2003),*‘Φιλοσοφία Π.Ε. & Σχεδιασμός –Υλοποίηση Προγραμμάτων Π.Ε’* Κ.Π.Ε. Σουφλίου
11. Κουζούκος Κ., (2005), Σημειώσεις *Τουρισμός και προστατευόμενες περιοχές*,
12. Αλεξάνδρα Μανδράκου Εφημερίδα Καθημερινή Ιούνιος (2005), Ένθετο ‘Οικο’, *εναλλακτικές διακοπές*
13. Εφημερίδα Ελευθεροτυπία Μάρτιος 2005, Ένθετο Περιοδικό ‘αγροτουρισμός *Δείτε την Ελλάδα με άλλη ματιά* τεύχος 8 , αφιερωμένο στην Ανατολική Μακεδονία –Θράκη.
14. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γενικές Διαρθρώσεις – Αγροτουρισμός Ανασύρθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2005 από: <http://www.greek-ecotourism.gr>
15. Οι 10 εντολές του οικοτουρισμού, Ανασύρθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2006 από : <http://www.ecotour.gr/modules.php?name=excursions&file=10entoles>
16. Περιηγητικό οικολογικό κέντρο στην Κερκίνη Σερρών. Ανασύρθηκε στις 16 Φεβρουαρίου 2006 από: <http://www.oikoperiigitis.gr/>
17. Η Ελλάδα των 4 εποχών, ιδανικός προορισμός για όλες τις μορφές εναλλακτικού Τουρισμού Ανασύρθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2005 από: <http://www.alternativegreece.gr/home.aspx>
18. 6^ο ΤΕΕ Ηρακλείου, 2^η ομάδα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, *Εναλλακτικός και οικολογικός Τουρισμός*, Ανασύρθηκε στις 12 Ιανουαρίου 2006 από: <http://www.6tee-irkl.ira.sch.gr>
19. Δείτε την Ελλάδα με άλλα μάτια , Μάθετε τι είναι αγροτουρισμός, Ανασύρθηκε στις 4 Μαρτίου 2006 από: www.in.gr/agro